

สาขาวิชาศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

การสอนเสริมครั้งที่ ๒
หน่วยที่ ๖ - ๑๐

เอกสารสอดที่ศนฺชุดวิชา

๑๐๑๕๑

ไทยศึกษา THAI STUDIES

สงวนลิขสิทธิ์

เอกสารโสตทัศนชุดวิชา ไทยศึกษา การสอนเสริมครั้งที่ ๒

จัดทำขึ้นเพื่อเป็นบริการแก่นักศึกษาในการสอนเสริม

จัดทำต้นฉบับ : คณะกรรมการกลุ่มผลิตชุดวิชา

บรรณาธิการ/ออกแบบ: หน่วยผลิตสื่อสอนเสริม ศูนย์โสตทัศนศึกษา
สำนักเทคโนโลยีการศึกษา

จัดพิมพ์ : สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พิมพ์ที่ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พิมพ์ครั้งที่ ๕๗ ภาค ๑/๒๕๖๒ ปรับปรุง

แผนการสอนเสริม

ครั้งที่ ๒

การสอนเสริมชุดวิชา ๑๐๑๕๑ ไทยศึกษา

การสอนเสริมครั้งที่ ๒ หน่วยที่ ๖ - ๑๐

รายชื่อหน่วยที่สอนเสริม

หน่วยที่ ๖	ประเพณีและพิธีกรรมไทย
หน่วยที่ ๗	การละเล่นและการแสดงพื้นบ้านในสังคมไทย
หน่วยที่ ๘	ภาษาในวิถีชีวิตและสังคมไทย
หน่วยที่ ๙	วรรณกรรมไทย
หน่วยที่ ๑๐	นาฏศิลป์และดนตรีไทย

ประเด็น

๑. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประเพณีและพิธีกรรม
๒. แนวคิดของประเพณีและพิธีกรรมในสังคมไทย
๓. การเปลี่ยนแปลงของประเพณีและพิธีกรรมในสังคมไทย
๔. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการละเล่น
๕. การละเล่นพื้นบ้านในสังคมไทย
๖. การแสดงและดนตรีพื้นบ้านของไทย
๗. ความรู้ทั่วไปเรื่องภาษา
๘. ข้อพินิจเกี่ยวแก่ภาษาไทย
๙. ภาษากับสังคม
๑๐. ภาษาไทยในสังคมไทย
๑๑. ข้อพินิจเบื้องต้นเกี่ยวกับวรรณกรรมไทย
๑๒. วรรณกรรมแนวจรรโลงสังคม
๑๓. วรรณกรรมแนวจรรโลงใจ
๑๔. วรรณกรรมปัจจุบัน
๑๕. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับนาฏศิลป์ไทย
๑๖. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับดนตรีไทย
๑๗. นาฏศิลป์และดนตรีไทยในวิถีชีวิต
๑๘. แนวโน้มของนาฏศิลป์และดนตรีไทยในสังคมปัจจุบัน

แนวคิด

๑. ประเพณีและพิธีกรรมเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม หมายถึง แบบแผนการปฏิบัติที่มีจุดประสงค์ร่วมกัน มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม ความเชื่อ และค่านิยมที่เป็นเอกลักษณ์ มีการสืบทอด อนุรักษ์ และปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัย

๒. ประเพณีและพิธีกรรมในสังคมไทยมีแนวคิดของการกระทำเพื่อให้การดำเนินชีวิตราบรื่นและมีความมั่นคง แสดงถึงความเชื่อที่แตกต่างกันตามถิ่นที่อยู่และกลุ่มชาติพันธุ์

๓. สังคมและวัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงจากอิทธิพลทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีผลกระทบต่อวิถีชีวิต ความเชื่อ ตลอดจนค่านิยม สังคมเปลี่ยนจากสังคมจารีตแบบดั้งเดิม การศึกษาแนวคิดของประเพณี พิธีกรรมช่วยให้เข้าใจความเปลี่ยนแปลงของประเพณีพิธีกรรมไทยในปัจจุบัน ที่มีการลด เลิก เพิ่มให้สอดคล้องเหมาะกับยุคสมัย

๔. การละเล่นและการแสดงพื้นบ้านเป็นกิจกรรมที่ทำการพักผ่อนหย่อนใจในวิถีชีวิตของคนไทยจากการเล่นอย่างอิสระ เล่นควบคู่กับการทำงาน พัฒนาปรับปรุงเป็นการแสดง และปรับเปลี่ยนการเล่นตามการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตและสภาพแวดล้อม จากสังคมเกษตรกรรมสู่การเป็นสังคมอุตสาหกรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่

๕. การละเล่นพื้นบ้านในสังคมไทย มีความคู่กับชีวิตทุกเพศและวัย แบ่งเป็นการละเล่นของเด็กไทย การละเล่นของผู้ใหญ่ และการละเล่นกีฬา การละเล่นแต่ละประเภทสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมไทยที่เป็นเอกลักษณ์ที่ได้สืบทอดและพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย

๖. การแสดงและดนตรีพื้นบ้านเป็นการเล่นเพื่อความบันเทิงใจ ซึ่งแยกคนเล่นและคนดูออกจากกัน เป็นการแสดงที่ต้องฝึกฝน จัดการแสดงที่มีแบบแผน ส่วนหนึ่งได้รับอิทธิพลจากส่วนกลางและราชสำนัก แต่ก็ยังคงเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น มีลักษณะเฉพาะโดดเด่นเฉพาะถิ่นที่มีคุณค่าไปตามยุคสมัย

๗. ภาษาเป็นระบบการสื่อสารที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการติดต่อซึ่งกันและกัน มีความสำคัญยิ่งในวิถีชีวิตของมนุษย์ เพราะทำให้มนุษย์สร้างสังคม และวัฒนธรรมที่แตกต่างจากสัตว์ จึงจำเป็นต้องศึกษาภาษาในแง่มุมต่างๆ เพื่อให้ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๘. ภาษาไทยมีระบบการสื่อสารที่ไม่แตกต่างจากภาษาอื่นๆ แต่มีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างในด้านการออกเสียง การใช้คำและประโยค สะท้อนให้เห็นถึงเอกลักษณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมรวมทั้งมีส่วนสำคัญยิ่งในการสร้างเอกภาพของชาติด้วย

๙. ภาษาสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกับสังคม เปลี่ยนแปลงไปตามความเจริญของสังคมนั้นๆ ซึ่งจะดำรงอยู่ได้ก็ด้วยการใช้ภาษาเป็นเครื่องมือสำคัญอันหนึ่งช่วยเชื่อมโยงคนในสังคมเข้าด้วยกัน รวมทั้งใช้เป็นพื้นฐานในการพัฒนาอารยธรรมของสังคมนั้นๆ ด้วย ภาษาจึงสะท้อนให้เห็นถึง ความแตกต่างของกลุ่มคนและสังคมในแง่มุมต่างๆ ด้วยเหตุนี้ การศึกษาภาษาศาสตร์สังคม จึงเป็นแนวการศึกษาวิธีหนึ่งที่ทำให้เข้าใจลักษณะและพฤติกรรมของผู้คนในสังคมนั้นๆ ทั้งในด้านภาษาและสังคม

๑๐. ภาษาไทยที่ใช้ในสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปตามความเจริญของสังคม ทำให้ลักษณะของระบบภาษา และพฤติกรรมการใช้เปลี่ยนแปลงไปทั้งในด้านการพัฒนาและความวิบัติ ดังนั้น ผู้ใช้ ภาษาจึงควรศึกษาและใช้ให้ถูกต้องเหมาะสมตามลักษณะโครงสร้างทางสังคม ค่านิยม และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมนั้นๆ

๑๑. วรรณกรรมเป็นงานศิลปะที่ประมวลเรื่องราวของชีวิตมนุษย์โดยใช้ภาษาเป็นสื่อ สภาพสังคมและเหตุการณ์บ้านเมืองส่งผลต่อพัฒนาการของวรรณกรรม ขณะเดียวกันวรรณกรรมก็สะท้อน ภาพสังคมในสมัยนั้นๆ วรรณกรรมไทยแบ่งประเภทได้ตามรูปแบบการประพันธ์และเนื้อหาวรรณกรรม

๑๒. วรรณกรรมประเภทจรรโลงสังคมประกอบด้วยวรรณกรรมทางศาสนาและคำสอน ซึ่งเป็นวรรณกรรมที่มุ่งพัฒนาจิตใจและพฤติกรรมของคนในสังคม วรรณกรรมเกี่ยวกับประเพณีและพิธีกรรม ซึ่งให้เห็นความเชื่อและแนวปฏิบัติต่างๆ ส่วนวรรณกรรมเชิงประวัติได้บันทึกเหตุการณ์สำคัญต่างๆ และการสวดดีวีกรรม รวมทั้งกรณียกิจของผู้ที่ทำความแก่ประเทศชาติ

๑๓. วรรณกรรมแนวจรรโลงใจ มุ่งให้ความบันเทิงแก่ผู้อ่านผู้ฟัง ทั้งนิยายร้อยกรอง บทละคร และนิราศ ล้วนเป็นวรรณกรรมที่ให้ความเพลิดเพลินพร้อมด้วยสาระที่ควรพินิจทั้งในแง่ความของภาษาและแนวคิดต่างๆ ในวรรณกรรม

๑๔. วรรณกรรมปัจจุบันเป็นวรรณกรรมแนวใหม่ที่เกิดขึ้นเมื่อได้รับอิทธิพลจากทางตะวันตก ทำให้เกิดรูปแบบใหม่ของวรรณกรรม วรรณกรรมขยายวงกว้างขึ้นทั้งรูปแบบและแนวคิด รวมถึงมีผู้อ่านวรรณกรรมมากขึ้น วรรณกรรมไทยมีลักษณะเป็นสากลมากขึ้น

๑๕. นาฏศิลป์เป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของไทย แสดงออกโดยใช้สรีระร่างกายเป็นท่าทางโดยบูรณาการศิลปะแขนงต่างๆ คือ ดนตรี วรรณคดี และศิลปะการตกแต่ง

๑๖. ดนตรีไทยเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของไทย แบ่งตามลักษณะการบรรเลงเป็น เครื่องดีด เครื่องตี และเครื่องเป่า ดนตรีไทยใช้ในการบรรเลงในงานต่างๆ โดยจัดเป็นวงบรรเลงคือวงปี่พาทย์ วงเครื่องสาย วงมโหรี และวงดนตรีแบบพิเศษ

๑๗. ในวิถีชีวิตของคนไทยตั้งแต่เกิดจนตาย มีวัฒนธรรมและประเพณีที่เกี่ยวข้องกับดนตรีและนาฏศิลป์ ตั้งแต่การร้องเพลงกล่อมเด็กจนถึงการประโคมศพ นาฏศิลป์และดนตรีไทยจึงเป็นอาชีพ มีกระบวนการด้านอาชีพ ครบวงจร

๑๘. แนวโน้มของนาฏศิลป์และดนตรีไทย จะเห็นได้ว่าการศึกษาดนตรีและนาฏศิลป์ยังเข้มแข็งแม้ว่าวัยรุ่นจะได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมตะวันตก แต่ก็ยังมีกลุ่มสนใจบางกลุ่มที่ยังอนุรักษ์นาฏศิลป์และดนตรีไทย เมื่อเข้าสู่วัยกลางคนถึงวัยชราจะสนใจวัฒนธรรมนาฏศิลป์และดนตรีไทยเพิ่มมากขึ้น

วัตถุประสงค์

๑. อธิบายความหมาย ลักษณะ และองค์ประกอบของประเพณีและพิธีกรรมได้
๒. สรุปสาระสำคัญของแนวคิด ความเชื่อ ค่านิยมที่แฝงในประเพณีและพิธีกรรมในสังคมไทยได้
๓. วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของประเพณีและพิธีกรรมไทยได้
๔. ยกตัวอย่างประเพณีและพิธีกรรมไทยตามที่กำหนดให้ได้
๕. สรุปอธิบายและยกตัวอย่างการเล่นและการแสดงพื้นบ้านของไทยได้
๖. บอกลักษณะและคุณค่าของการเล่นพื้นบ้านของเด็กและผู้ใหญ่ได้
๗. ระบุเอกลักษณ์และขนบนิยมในการแสดงและการเล่นดนตรีพื้นบ้านได้
๘. อธิบายความหมาย ความสำคัญ และการศึกษาภาษาในแนวต่างๆ ได้
๙. อธิบายข้อพินิจที่สำคัญเกี่ยวกับภาษาไทยได้
๑๐. อธิบายความต่างและความเนื่องกันระหว่างภาษากับสังคมได้
๑๑. อธิบายสาระสำคัญเกี่ยวกับภาษาไทยในสังคมไทยได้
๑๒. อธิบายความหมายของวรรณกรรม ปัจจัยที่ส่งผลต่อวรรณกรรมและประเภทของวรรณกรรม
๑๓. บอกสังเขปสาระสำคัญเกี่ยวกับวรรณกรรมศาสนาและคำสอน วรรณกรรมเกี่ยวกับประเพณีและพิธีกรรม รวมทั้งวรรณกรรมเชิงประวัติได้
๑๔. บอกสังเขปสาระสำคัญเกี่ยวกับวรรณกรรมนิทานร้อยกรอง บทละคร และนิราศได้
๑๕. บรรยายสรุปเกี่ยวกับวรรณกรรมปัจจุบันได้
๑๖. อธิบายความหมายและความสำคัญรวมทั้งประเภทของนาฏศิลป์ไทยได้
๑๗. อธิบายความหมายและความสำคัญ รวมทั้งประเภทของดนตรีไทยได้
๑๘. อธิบายบทบาทของนาฏศิลป์และดนตรีไทยในวัฒนธรรมไทยรวมทั้งในงานอาชีพได้
๑๙. อธิบายแนวโน้มของนาฏศิลป์และดนตรีไทยร่วมสมัย และการเรียนการสอนนาฏศิลป์และดนตรีไทย ได้ถูกต้อง

แบบประเมินผลตนเองของนักศึกษาก่อนรับการสอนเสริม

ครั้งที่ ๒

ชุดวิชา ๑๐๑๕๑ ไทยศึกษา

คำชี้แจง: ให้นักศึกษาเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงหนึ่งตัวเลือก

๑. ข้อใดกล่าวไม่ถูกต้องเกี่ยวกับประเพณี
  - ก. เป็นการกระทำที่เป็นแบบแผน
  - ข. เป็นการกระทำที่ของคนส่วนรวม
  - ค. เป็นการกระทำเฉพาะส่วนบุคคล
  - ง. เป็นการกระทำที่คนในสังคมยอมรับ

๒. ข้อใดเป็นประเพณีพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อทางไสยศาสตร์
  - ก. การบูชาผี
  - ข. การไหว้พระ
  - ค. การเข้าโบสถ์
  - ง. การละหมาด

๓. ประเพณีประเภทใดมีความสัมพันธ์กับข้อกำหนดทางศีลธรรม
  - ก. ขนบประเพณี
  - ข. จารีตประเพณี
  - ค. ประเพณีปรัมปรา
  - ง. ธรรมเนียมประเพณี

๔. อุปกรณ์สำคัญในการเล่นทรงแม่ศรีคืออะไร
  - ก. ฟางข้าว
  - ข. ครกตำข้าว
  - ค. เคียวเกี่ยวข้าว
  - ง. เมล็ดข้าวเปลือก

๕. การบอกเล่านโยบายของรัฐบาลผ่านเพลงพื้นบ้าน แสดงบทบาทในด้านใดของการละเล่นเพลงพื้นบ้าน

- ก. การละเล่นเป็นสื่อของมวลชน
- ข. การละเล่นเป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรม
- ค. การละเล่นเป็นเครื่องมือควบคุมสังคม
- ง. การละเล่นเป็นเครื่องมือเสริมสร้างความสามัคคี

๖. เพลงในข้อใดจัดเป็นเพลงร้องรำพัน

- ก. เพลงน้อย
- ข. เพลงอีแซว
- ค. เพลงลำตัด
- ง. เพลงขอทาน

๗. การชนกวาง เป็นการละเล่นที่พบเห็นได้ในภูมิภาคใด

- ก. ภาคเหนือ
- ข. ภาคอีสาน
- ค. ภาคกลาง
- ง. ภาคใต้

๘. วงดนตรีในข้อใดนิยมใช้บรรเลงประกอบการแสดงโนราและหนังตะลุง

- ก. วงปี่ชอ
- ข. วงปี่พาทย์
- ค. วงปี่กลอง
- ง. วงโปงลาง

๙. สิ่งที่สำคัญเบื้องต้นในภาษาคืออะไร

- ก. คำ
- ข. เสียง
- ค. ประโยค
- ง. ตัวอักษร

๑๐. ข้อใดมีคำประสม ๒ คำ และคำซ้อน ๑ คำ

- ก. พัดลม รถไฟ ชัดขวาง
- ข. แก้วอี เตือดร้อน หน้าต่าง
- ค. ปากกา ยางลบ ไม้บรรทัด
- ง. ทองคำ ผ่องใส ข้าวเหนียว

๑๑. การศึกษาภาษาในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม คือการศึกษาภาษาประเภทใด

- ก. อักษรศาสตร์
- ข. นิรุกติศาสตร์
- ค. วัจนปฏิบัติศาสตร์
- ง. ภาษาศาสตร์สังคม

๑๒. ประโยคในข้อใดไม่จัดเป็นการใช้ภาษาวิบัติ

- ก. น้องสาวถูกพ่อแม่ชมว่าตั้งใจเรียน
- ข. แม่ค้าถูกต่อว่าเพราะทอนเงินขาด
- ค. สมศรีถูกแต่งตั้งให้เป็นหัวหน้าแผนก
- ง. นายกรัฐมนตรีถูกเชิญให้เป็นประธานอาเซียน

๑๓. ข้อใดไม่จัดเป็นวรรณคดีตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งวรรณคดีสโมสร พ.ศ.๒๔๕๗

- ก. กวีนิพนธ์
- ข. ละครไทย
- ค. ละครพูด
- ง. ตำราเรียน

๑๔. วรรณกรรมศาสนาที่เก่าแก่ที่สุดของไทยคือวรรณกรรมเรื่องใด

- ก. ไตรภูมิภคา
- ข. กาพย์มหาชาติ
- ค. มหาชาติคำหลวง
- ง. ไตรโลกโลกวินิจจยกถา

๑๕. วรรณกรรมนิทานร้อยกรองในข้อใดประพันธ์ขึ้นด้วยกลอนหก

- ก. กนกนคร
- ข. ศิริวิบูลกิติ
- ค. ลักษณะวงศ์
- ง. พระไชยสุริยา

๑๖. วรรณกรรมในข้อใดจัดเป็นวรรณกรรมสารคดีอัตชีวประวัติ

- ก. พ้นความหลัง
- ข. ชีวิตดุจเทพนิยาย
- ค. สนมเอกพระพุทธเจ้าหลวง
- ง. พระสารประเสริฐที่ข้าพเจ้ารู้จัก

๑๗. ข้อใด **ไม่จัด** เป็นองค์ประกอบของนาฏศิลป์ไทย

- ก. ดนตรี
- ข. การฟ้อนรำ
- ค. บทประพันธ์
- ง. เครื่องแต่งกาย

๑๘. วงดนตรีในข้อใดนิยมบรรเลงในงานที่ไม่ต้องการเสียงที่ดังเกินไป

- ก. วงมโหรี
- ข. วงบัวลอย
- ค. วงปี่พาทย์
- ง. วงเครื่องสาย

๑๙. วงปี่พาทย์มอญ นิยมบรรเลงในงานพิธีใด

- ก. งานศพ
- ข. งานบวช
- ค. งานแต่งงาน
- ง. งานรับขวัญเด็ก

๒๐. วงดนตรีในข้อใดจัดเป็นวงดนตรีที่เรียกว่า “สังคีตประยุกต์”

- ก. วงฟองน้ำ
  - ข. วงกังสดาล
  - ค. วงบอยไทย
  - ง. วงสุนทราภรณ์
-
-
-
-
-
-
-
-
-
-

ความหมายและลักษณะของประเพณีและพิธีกรรม

ความหมายของประเพณีและพิธีกรรม

- ประเพณีและพิธีกรรม เป็นแบบแผนการปฏิบัติของคนในสังคม
- ประเพณีและพิธีกรรม เป็นวัฒนธรรมของสังคมที่ประพฤติปฏิบัติเพื่อตอบสนองความต้องการของชีวิต และเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ
- ประเพณีเป็นการกระทำของส่วนรวม ส่วนพิธีกรรมเป็นการกระทำของเฉพาะบุคคล
- ประเพณีเป็นการประพฤติปฏิบัติของคนส่วนใหญ่ในสังคม ส่วนพิธีกรรมกระทำเพื่อจุดมุ่งหมายบางอย่างโดยเฉพาะ

ลักษณะของประเพณีและพิธีกรรม

- เป็นแบบแผนการกระทำที่สะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ของความเชื่อและค่านิยม เป็นกฎเกณฑ์มาตรฐานที่ทุกคนยอมรับและกระทำตาม

องค์ประกอบของประเพณี ประกอบด้วย

- แนวคิด
- พิธีกรรม
- สมาชิก
- การเฉลิมฉลอง

ประเพณีและพิธีกรรมมีความสัมพันธ์กับคติความเชื่อ ดังนี้

- ความเชื่อไสยศาสตร์
- ความเชื่อทางศาสนา

ประเพณีและพิธีกรรมในวิถีชีวิตไทย

ประเพณีในวิถีชีวิตไทย อาจจำแนกได้เป็น

- ประเพณีปรัมปรา (มาจากความเชื่อดั้งเดิม)
- จารีตประเพณี (เป็นข้อกำหนดทางศีลธรรม)
- ขนบประเพณี (เป็นขั้นตอนวิธีการ)
- ธรรมเนียมประเพณี (เป็นข้อกำหนดจากความนิยมในสังคม)

พิธีกรรมในวิถีชีวิต

- พิธีกรรมมีแนวคิดสำคัญ คือ กระทำเพื่อขวัญกำลังใจที่มั่นคง อาจจำแนกเป็น พิธีกรรมตามปฏิทิน และพิธีกรรมที่กระทำในช่วงชีวิต
- สมาชิกในพิธีกรรม อาจมีไม่กี่คน (พิธีกรรมส่วนบุคคล) หรืออาจประกอบขึ้นด้วยคนจำนวนมาก (พิธีกรรมของชุมชน)

ประเพณีและพิธีกรรมไทยเกี่ยวเนื่องกับชีวิตและการทำมาหากิน

แนวคิดของประเพณีและพิธีกรรมเกี่ยวเนื่องกับชีวิต

- เกี่ยวกับการเปลี่ยนสภาพแวดล้อม (ขึ้นบ้านใหม่)
- เกี่ยวกับการพบปะและการประชุม (การต้อนรับแขก)
- เกี่ยวกับการชีวิต (ตั้งแต่เกิดจนตาย)

ประเพณีและพิธีกรรมในเทศกาล

- เกี่ยวเนื่องกับศาสนา
- เกี่ยวเนื่องกับความรื่นเริง

ประเพณีและพิธีกรรมเกี่ยวเนื่องกับการทำมาหากิน

- เกี่ยวกับการทำนา (ขอฝน/ข้าว)
- เกี่ยวข้องกับเครื่องมือทำมาหากิน (เล่นทรง)

ประเพณีและพิธีกรรมเกี่ยวเนื่องกับศาสนา

บทบาทของประเพณีและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนา

- เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ
- เป็นกลไกควบคุมความประพฤติของคนในสังคม
- สร้างเอกลักษณ์และเป็นพลังของความสามัคคี

ประเพณีและพิธีกรรมของศาสนาต่าง ๆ

- ศาสนาพุทธ (สวดมนต์ ทำบุญ เวียนเทียน ถวายสังฆทาน)
- ศาสนาคริสต์ (เข้าโบสถ์ สวดมนต์ อ่านพระคัมภีร์ คริสต์มาส)
- ศาสนาอิสลาม (หลักปฏิบัติ ๕ ประการ)
- ชาวไทยเชื้อสายจีน (บูชาเทพ พระโพลีสัตว์)

ประเพณีและพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์

แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์

- กลุ่มชาติพันธุ์ มีทั้งกลุ่มที่อยู่ในเมือง กลุ่มผู้อพยพ กลุ่มที่อยู่ในที่ตั้งเดิมมานาน กลุ่มที่เป็นชนพื้นเมืองดั้งเดิม และกลุ่มสังคมที่เป็นสังคมพหุลักษณะ
- กลุ่มชาติพันธุ์ มีประเพณีและพิธีกรรมที่มีอัตลักษณ์เป็นของตนเอง
- ความสำนึกร่วมของการเป็นกลุ่มชาติพันธุ์มีปัจจัยมาจากการใช้ภาษาเฉพาะของกลุ่ม

ประเพณีและพิธีกรรมเกี่ยวเนื่องกับชีวิต เช่น

- ประเพณีปอยส่างลองของกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ (การบวชลูกแก้ว)
- ประเพณีงานศพของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง (นิยมให้ผู้ตายตายในบ้าน เพื่อให้ญาตินำส่งวิญญาณ)
- ประเพณีแห่นกของกลุ่มชาติพันธุ์ (มีที่มาจากตำนานปรัมปรา)

ไต่ถาม # ๒.๗ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงของประเพณีและพิธีกรรมไทย

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงของประเพณีและพิธีกรรมไทย

- วิถีชีวิตและสังคมที่เปลี่ยนแปลง
- การแพร่กระจายวัฒนธรรมจากสังคมอื่น
- ลักษณะการเปลี่ยนแปลงของประเพณีพิธีกรรม มี ๓ ลักษณะ คือ ลดทอน แก้ไข และสูญหาย

ไต่ถาม # ๒.๘ แนวการศึกษาประเพณีและพิธีกรรมไทยที่เปลี่ยนแปลง

แนวการศึกษาประเพณีและพิธีกรรมไทยที่เปลี่ยนแปลง

- ประเพณีรดน้ำแต่งงาน (ลดขั้นตอนให้สั้นลง)
- ประเพณีบวช (ยิ่งใหญ่และฟุ่มเฟือยมากขึ้น)
- ประเพณีทำบุญบังสุกุล (บังสุกุลเป็น)

ไต่ถาม # ๒.๙ แนวคิดเกี่ยวกับการละเล่น

แนวคิดเกี่ยวกับการละเล่น

ลักษณะของการละเล่น

- การละเล่นเป็นการกระทำหรือกิจกรรมที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมด้วยความเพลิดเพลิน เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ ผ่อนคลายอารมณ์ ลดความตึงเครียด
- การละเล่นเป็นวิธีการแสวงหาความสนุกสนานเพลิดเพลิน เป็นการกระทำเรื่องสนุก ลดความกดดันทางจิตใจ
- การละเล่นเป็นกิจกรรมที่ทำอย่างสนุกสนาน เป็นการผ่อนคลาย ความสนุกสนานบันเทิงใจที่เกิดขึ้นกับผู้เล่นซึ่งสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในสังคมและวัฒนธรรมเป็นสำคัญ

การละเล่น มีบทบาท ดังนี้

- เป็นส่วนหนึ่งของการประกอบพิธีกรรม
- เป็นเครื่องมือเสริมสร้างความสามัคคี
- เป็นเครื่องมือพัฒนาการเรียนรู้
- เป็นเครื่องมือควบคุมสังคม
- เป็นสื่อของมวลชน

การละเล่นไทยในอดีต-ปัจจุบัน

การละเล่นไทยสะท้อนสังคมและวิถีชีวิตไทย ดังนี้

- ในอดีต คนไทยนิยมเล่นควบคู่กับการทำงาน
- ในปัจจุบัน รูปแบบการพักผ่อนหย่อนใจของคนในสังคมเปลี่ยนแปลงไป

ค่านิยมในการทำงานและการดำเนินชีวิต

- การละเล่นมีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม
- การละเล่นไทยมักเป็นการละเล่นแบบเดี่ยวมากกว่าเป็นกลุ่ม
- ในปัจจุบันนิยมเล่นกีฬามากกว่าการเล่นเพื่อความสนุกสนาน และนิยมการละเล่นในพิธีกรรมต่าง ๆ ลดน้อยลง

การอพยพย้ายถิ่นฐาน

- ทำให้รูปแบบการละเล่นเปลี่ยนแปลงไป (พื้นที่น้อย/ครอบครัวเดี่ยว)
- แต่ยังคงรักษาแนวคิดของการเล่น คือ การพักผ่อนหย่อนใจ

การอนุรักษ์และการเผยแพร่

- การอนุรักษ์ทำได้โดยการสำรวจ รวบรวมข้อมูล การศึกษาวิจัยทางด้านคติชนวิทยาและไทยคดีศึกษา การส่งเสริมให้เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยว
- การเผยแพร่ทำได้โดยใช้มาเป็นวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว และสื่อทางการทูต

การละเล่นของเด็ก

- การละเล่นของเด็กมีเงื่อนไขไปตามสภาพแวดล้อมและวิธีการถ่ายทอดการเล่น
- การละเล่นของเด็กช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกาย สังคม อารมณ์ สติปัญญา
- การละเล่นของเด็กสะท้อนให้เห็นภาพวิถีชีวิตและสังคม

โสตทัศน # ๒.๑๒ การละเล่นของผู้ใหญ่

การละเล่นของผู้ใหญ่

- การละเล่นของผู้ใหญ่ที่สำคัญ ได้แก่ การร้องรำทำเพลง (เพลงปฏิพากย์/เพลงร้องรำพัน/เพลงประกอบการเล่น/เพลงประกอบพิธีกรรม) การระบำรำฟ้อน (รำวง/ฟ้อน/เซิ้ง/ระบำ)
- การละเล่นผู้ใหญ่มีคุณค่าในฐานะภาพสะท้อนสังคมและวัฒนธรรม แสดงออกถึงความเรียบง่าย รักสนุก รักอิสระ และการแทรกคติคำสอนทางอ้อมผ่านบทเพลงของคนไทยได้อย่างชัดเจน

โสตทัศน # ๒.๑๓ การละเล่นกีฬาไทย

การละเล่นกีฬาไทย

- กีฬาไทย อาจจำแนกตามลักษณะการเล่นออกเป็น ๑) กีฬาแข่งขันกันสนุก ๆ ๒) กีฬาแข่งขันเอาชนะ และ ๓) กีฬาที่ใช้สัตว์แข่งขันกัน
- กีฬาไทยโดยมากจะมีการกำหนดกติกาอย่างชัดเจน
- คุณค่าของกีฬาไทยที่สำคัญ คือ การแสดงให้เห็นบุคลิกลักษณะของคนไทย และการสะท้อนสภาพแวดล้อมของไทยในอดีต

โสตทัศน # ๒.๑๔ การแสดงพื้นบ้านไทย

การแสดงพื้นบ้านไทย

- ลักษณะการแสดงพื้นบ้านไทย อาจจำแนกได้เป็นการระบำรำฟ้อน และการแสดงเป็นเรื่อง (ลิเก/ละครขอ/หนังประโมทัย/หนังตะลุง)
- คุณค่าของการแสดงพื้นบ้าน คือ เป็นการผสมผสานศิลปกรรมหลายแขนง และเป็นการแสดงเอกลักษณ์ของท้องถิ่น

โสตทัศน # ๒.๑๕ ดนตรีพื้นบ้านไทย

ดนตรีพื้นบ้านไทย

- ดนตรีพื้นบ้านที่สำคัญของภาคกลาง เช่น วงปี่พาทย์ วงเครื่องสาย วงมโหรี
- ดนตรีพื้นบ้านที่สำคัญของภาคเหนือ เช่น วงสะล้อซอซึง วงปี่ซอ
- ดนตรีพื้นบ้านที่สำคัญของภาคอีสาน เช่น วงโปงลาง วงหมอลำ วงกันตรึม
- ดนตรีพื้นบ้านที่สำคัญของภาคใต้ เช่น วงปี่กลอง วงกาหลอ
- ดนตรีพื้นบ้านมีคุณค่า เพราะสะท้อนภูมิปัญญาด้านดนตรีของคนไทย แสดงความสามารถของคนไทยในการผสมผสานกับดนตรีแบบแผนของส่วนกลาง และแสดงเอกลักษณ์ด้านขนบนิยมการเล่นดนตรีของคนไทย

โสตทัศน # ๒.๑๖ ความหมายของคำว่าภาษา

ความหมายของคำว่าภาษา

- ภาษา คือ ระบบการสื่อสารอย่างมีความหมายของมนุษย์
- เสียงเป็นเรื่องสำคัญเบื้องต้นในภาษา
- ภาษาประกอบด้วยระบบเสียง ระบบคำ ระบบประโยค

โสตทัศน # ๒.๑๗ ความสำคัญของภาษา

ความสำคัญของภาษา

- ภาษาเป็นตัวกลางถ่ายทอดสิ่งที่ต้องการจะสื่อ บอก หรือเรียนรู้
- สามารถศึกษาสังคมผ่านทางภาษาได้
- ภาษาทำให้เกิดความสืบเนื่องของสติปัญญาความคิด
- ภาษาทำให้สังคมเข้าสู่สมัยประวัติศาสตร์

โสตทัศน # ๒.๑๘ การศึกษาภาษาในแนวต่าง ๆ

การศึกษาภาษาในแนวต่าง ๆ

- หลักภาษา/ไวยากรณ์
- ภาษาเก่า/ภาษาโบราณ
- การศึกษาอำนาจของภาษา
- ภาษาศาสตร์/การศึกษาภาษาเชิงเปรียบเทียบ

ไวยากรณ์ # ๒.๑๙ ลักษณะสำคัญของภาษาไทย

ลักษณะสำคัญของภาษาไทย

- ภาษาไทยเป็นกลุ่มภาษาคำโดด
- ภาษาไทยมีระบบเสียงเป็นของตัวเอง (สระ/พยัญชนะ/วรรณยุกต์)
- ภาษาไทยมีระบบการสร้างคำเป็นของตัวเอง (ซ้ำคำ/ซ้อนคำ/ประสมคำ)
- ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น มีความสำคัญในฐานะเมืองยุทธศาสตร์

ไวยากรณ์ # ๒.๒๐ ภาษาไทยในแง่มุมต่าง ๆ

ภาษาไทยในแง่มุมต่าง ๆ

- ภาษากลาง ภาษาราชการ และภาษามาตรฐาน มีลักษณะใกล้เคียงกันมาก
- ผู้นำของชาติหลายท่านมีนโยบายเกี่ยวกับการใช้ภาษาไทย
- ภาษาถิ่นสามารถรักษาคำสำนวนแบบเก่าได้มากกว่าภาษากลาง
- ภาษาเป็นเครื่องมือในการสร้างชาติและชาตินิยม

ไวยากรณ์ # ๒.๒๑ สัจคมภาษา

สัจคมภาษา

- สัจคมมนุษย์เป็นสัจคมภาษา
- ภาษาในสัจคมหนึ่ง ๆ มีประเด็นในภาพรวมที่เหมือนกัน แต่ภาษาก็รักษาความต่างของกลุ่มที่เรียกว่า “ภาษาสัจคม”

ไวยากรณ์ # ๒.๒๒ ภาษาสัจคม

ภาษาสัจคม

- ในสัจคมหนึ่ง ๆ มีภาษาที่มีลักษณะเฉพาะของตนเอง มีลีลาภาษาเฉพาะกลุ่ม เพราะในสัจคมหนึ่งประกอบด้วยคนที่มีความแตกต่างหลากหลายกัน

ไต่ตทัศน์ # ๒.๒๓ ภาษาศาสตร์สังคม

ภาษาศาสตร์สังคม

- ภาษาศาสตร์สังคม เป็นการศึกษาภาษาในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม
- ภาษาศาสตร์สังคม อาจจำแนกออกเป็น
  - ๑) ภาษาศาสตร์สังคมแนวบรรยาย
  - ๒) ภาษาศาสตร์สังคมเชิงพลวัต

ไต่ตทัศน์ # ๒.๒๔ ระดับภาษา

ระดับภาษา

- แสดงออกอย่างชัดเจนที่สุดผ่านคำราชาศัพท์และคำสุภาพ

ไต่ตทัศน์ # ๒.๒๕ ภาษาเฉพาะกลุ่ม

ภาษาเฉพาะกลุ่มปรากฏในรูปแบบต่าง ๆ เช่น

- ภาษาในวงการแพทย์
- ภาษาโฆษณา
- ภาษาหนังสือพิมพ์

ไต่ตทัศน์ # ๒.๒๖ การเปลี่ยนแปลงของภาษา

การเปลี่ยนแปลงของภาษา

- ปรากฏคำศัพท์และสำนวนแบบต่างประเทศ หรือได้รับอิทธิพลจากสังคมอุตสาหกรรม เทคโนโลยี และวิทยาศาสตร์มากขึ้น
- เกิดการใช้ถ้อยคำและสำนวนที่ขาดความเข้าใจในความหมายที่แท้จริงมากขึ้น

ไต่ตทัศน์ # ๒.๒๗ การอ่านออกเขียนได้

การอ่านออกเขียนได้

- เมื่อการอ่านออกเขียนได้เกิดขึ้นในสังคม การเล่าเรียนศึกษาก็กว้างขวางขึ้น
- เมื่อคนในสังคมอ่านออกเขียนได้มากขึ้น ก็จะถูกหลอกลวงหรือโกงน้อยลง

ไต่ถาม # ๒.๒๘ ภาษาวิบัติ

ภาษาวิบัติ

- ภาษาวิบัติ คือ การที่ภาษาเสียสมบัติไป หรือเสียลักษณะพิเศษ เสียถ้อยคำสำเนียงที่ดี ทำให้ภาษายากจนลง
- ตัวอย่างของภาษาวิบัติ เช่น การใช้คำประพันธ์สรรพนาม (ที่ ซึ่ง อัน) มากเกินไป การใช้ประโยคแบบกรรมวาจก การใช้คำบุพบทมาก และการใช้คำพืดความหมาย เป็นต้น

ไต่ถาม # ๒.๒๙ ความหมายของวรรณกรรมและวรรณศิลป์

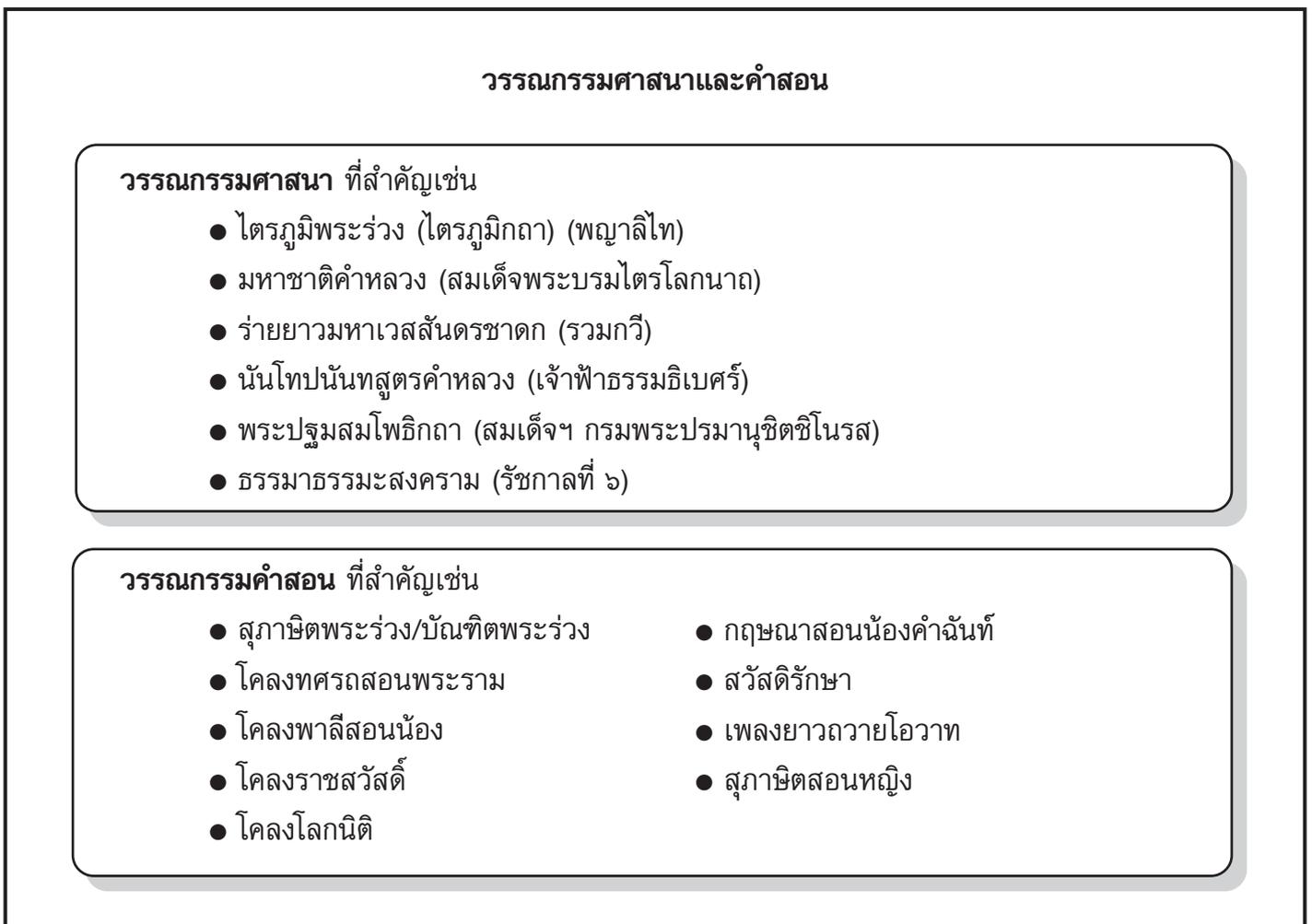
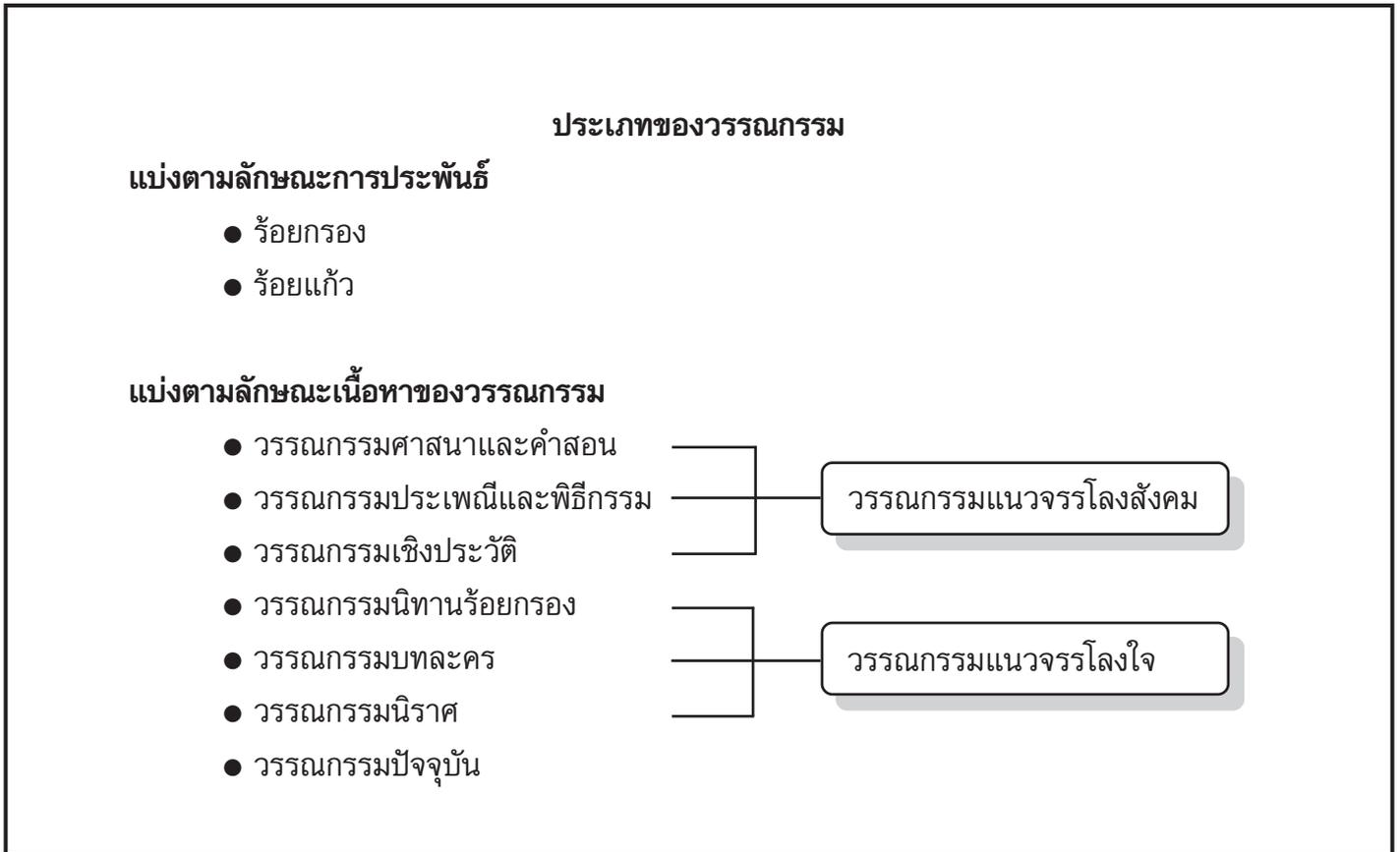
ความหมายของวรรณกรรมและวรรณศิลป์

- วรรณกรรมในความหมายอย่างกว้าง หมายถึง งานเขียนทุกชนิดไม่ว่าจะเป็นรูปแบบใด และมีความมุ่งหมายอย่างไร
- วรรณกรรมในความหมายอย่างแคบ หมายถึง หนังสือที่แต่งดี ได้รับการยกย่องว่าเป็นวรรณคดี (หนังสือดีและแต่งดี มีวรรณศิลป์)
- วรรณศิลป์ คือ การใช้ภาษาอย่างมีศิลปะในการเรียบเรียงให้เกิดผลทางอารมณ์ (อารมณ์ สะเทือนใจ ความนึกคิด จินตนาการ และการแสดงออก)

ไต่ถาม # ๒.๓๐ ปัจจัยที่ส่งผลต่อวรรณกรรมไทย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อวรรณกรรมไทย ที่สำคัญได้แก่

- เหตุการณ์บ้านเมือง (สงบ/สงคราม)
- ภาวะผู้นำ (ส่งเสริม/ไม่ส่งเสริม)
- อุปกรณ์การผลิตวรรณกรรม (การพิมพ์)
- การศึกษาของทวยราษฎร์ (การรู้หนังสือ)
- อิทธิพลจากต่างประเทศ (เนื้อเรื่อง เนื้อหา แนวคิด รูปแบบ กลวิธี)
- ทั้งนี้ วรรณกรรมจะเจริญหรือเสื่อมขึ้นอยู่กับ “เหตุการณ์บ้านเมือง” เป็นสำคัญ

โสตทัศน # ๒.๓๓ วรรณกรรมประเพณีและพิธีกรรม

วรรณกรรมประเพณีและพิธีกรรม ที่สำคัญเช่น

- โองการแข่งน้ำ
- คำฉันท์ดุขฎิสังเวยกล่อมช้าง
- กาพย์เห่เรือ
- พระราชพิธีสิบสองเดือน

โสตทัศน # ๒.๓๔ วรรณกรรมเชิงประวัติ

วรรณกรรมเชิงประวัติ

วรรณกรรมเชิงประวัติประเภทบันทึก ที่สำคัญเช่น

- ศิลจารึก
- โคลงชะลอพระพุทธรูปไสยาสน์
- ปุณโณวาทคำฉันท์

วรรณกรรมเชิงประวัติประเภทสดุดีเกียรติคุณ ที่สำคัญเช่น

- โคลงยวนพ่าย
- ลิลิตตะเลงพ่าย
- โคลงเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนารายณ์
- โคลงยอพระเกียรติพระเจ้ากรุงธนบุรี

โสตทัศน # ๒.๓๕ วรรณกรรมนิทานร้อยกรอง

วรรณกรรมนิทานร้อยกรองที่สำคัญ เช่น

- ประเภทลิลิต (ลิลิตพระลอ/ลิลิตเพชรมงกุฎ/ลิลิตนันทราชาคริต)
- ประเภทคำฉันท์ (เสื่อโคคำฉันท์/สมุทรโฆษคำฉันท์/อิศราชคำฉันท์)
- ประเภทคำกาพย์ (กาพย์พระไชยสุริยา)
- ประเภทคำกลอน (ศิริวิบูลกิติ/พระอภัยมณี/ขุนช้างขุนแผน/กนกนคร)

วรรณกรรมบทละครที่สำคัญ เช่น

- บทละครใน (รามเกียรติ์/อุณรุท/ดาหลัง/อิเหนา)
- บทละครนอก (สังข์ทอง/มณีพิชัย/ไชยเชษฐา/ไกรทอง/คาวี/สังข์ศิลป์ชัย/เงาะป่า)

วรรณกรรมนิราศ

ประเภทของนิราศ

- นิราศที่มีการเดินทางจริง (โคลงนิราศกลาง/นิราศของสุนทรภู่/นิราศกรุงเก่า)
- นิราศที่ไม่มีการเดินทาง (ทวาทศมาส/นิราศเดือน)
- นิราศสมมติ (นิราศอิเหนา/นิราศขุนช้างขุนแผน)

พัฒนาการของนิราศ ที่สำคัญเช่น

- นิราศในสมัยแรก ๆ เน้นเนื้อหาแสดงความรักความอาลัยเป็นส่วนใหญ่
- นิราศพระยามหานุภาพไปเมืองจีน (นิราศกวาดตุง) เป็นนิราศเรื่องแรก ๆ ที่ไม่เน้นการพรรณนาคร่ำครวญ แต่เน้นการบรรยายการเดินทาง
- ต่อมานิราศในสมัยรัตนโกสินทร์ เน้นการบรรยายการเดินทางเป็นสำคัญ

ประโยชน์ในการศึกษาวรรณกรรมประเภทนิราศ

- การศึกษาในเชิงวรรณศิลป์
- การศึกษาโลกทัศน์ของกวี
- การศึกษาสภาพความเป็นอยู่ของคนในอดีต
- การศึกษานิราศกับวิทยาการด้านอื่น
- การศึกษาด้านมานุษยวิทยา
- การศึกษาการเปลี่ยนแปลงของภาษา

วรรณกรรมประเภทบันเทิงคดี

เรื่องสั้น

- คือเรื่องเล่าสมมติที่มีองค์ประกอบคล้ายนวนิยาย คือ มีแนวคิด โครงเรื่อง ตัวละคร ฉาก บทสนทนา แต่เรื่องสั้นบางเรื่องอาจไม่มีบทสนทนาดังกล่าวก็ได้
- นักเขียนเรื่องสั้นที่สำคัญ เช่น มณัส จรรย์รงค์ ศรีบูรพา ลาว คำหอม ฯลฯ

นวนิยาย

- เดิมเริ่มด้วยการแปล (ความพยายาม เป็นนวนิยายแปลภาษาไทยเรื่องแรก)
- นักเขียนนวนิยายที่สำคัญ เช่น ศรีบูรพา มาลัย ชูพินิจ ยาขอบ โบตัน ชาติ กอบจิตติ ฯลฯ

กวีนิพนธ์สมัยใหม่

- คือบทร้อยกรองที่เน้นการบรรยายข้อคิดและเน้นความคิดเป็นสำคัญ
- *โคลงกลอนของครูเทพ* ถือว่าเป็นต้นแบบของกวีนิพนธ์สมัยใหม่

วรรณกรรมประเภทสารคดีและสื่อมวลชน

สารคดี อาจจำแนกตามลักษณะเนื้อหาได้เป็น

- สารคดีท่องเที่ยว (นิราศนครวัด ถกเขมร ฉากญี่ปุ่น)
- สารคดีชีวประวัติ (เกิดวังปารุสก์ สนมเอกพระพุทธรเจ้าหลวง)
- สารคดีประเภทให้ความรู้ (พม่าเสียเมือง บ่อเกิดแห่งรามเกียรติ์ กาเลหม่านไต)

สื่อมวลชน

- หนังสือพิมพ์ภาษาต่างประเทศฉบับแรก คือ บางกอกกรีคอร์เดอร์
- หนังสือพิมพ์ภาษาไทยฉบับแรก คือ ราชกิจจานุเบกษา
- หนังสือพิมพ์อื่น ๆ ที่สำคัญ เช่น ดร.โณวาท วัชรญาณ สยามประเภท ตูลยวิภาคพจนกิจ และศิริพจนภาค

ความหมาย องค์ประกอบ และความสำคัญของนาฏศิลป์ไทย

- นาฏศิลป์ คือ การแสดงต่าง ๆ ที่ใช้ลีลาท่าท่างกรีดกรายร้ายรำ เดินไปตามจังหวะและทำนองเพลง
- นาฏศิลป์ หมายถึง การแสดงโขน ละคร ฟ้อนรำ และการแสดงพื้นบ้าน (ลิเก)
- องค์ประกอบของนาฏศิลป์ไทย ประกอบด้วย การฟ้อนรำ ดนตรี และบทประพันธ์ (เสาวรจนินารีปราโมทย์ พิโรธวาทัง ลัลลาปังคพิสัย)
- ความสำคัญของนาฏศิลป์ไทย คือ การแสดงให้เห็นถึงความเชื่อ และการใช้เป็นสื่อทางการทูต

โสตทัศน # ๒.๔๑ ประเภทของนาฏศิลป์ไทย

ประเภทของนาฏศิลป์ไทย
หนังใหญ่

- เริ่มแสดงมาตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนต้น
- เป็นการเชิดตัวหนังเคลื่อนไหวไปตามคำพากย์และเจรจา
- นิยมใช้วงปี่พาทย์ประกอบการแสดง
- นิยมเล่นเรื่องรามเกียรติ์

หุ่นไทย

- มี ๔ ประเภท คือ หุ่นหลวง หุ่นเล็ก หุ่นกระบอก และหุ่นละครเล็ก
- **หุ่นหลวง** นิยมแสดงในสมัยอยุธยา
- **หุ่นเล็ก หุ่นกระบอก และหุ่นละครเล็ก** นิยมแสดงในสมัยรัตนโกสินทร์
- นิยมเล่นเรื่องรามเกียรติ์ อุณรุท พระอภัยมณี ฯลฯ

โขน

- เป็นนาฏศิลป์ชั้นสูงของไทย และเป็นมรดกของหลวง
- ได้แบบอย่างมาจากการแสดง ๓ ชนิด คือ กระบี่กระบอง หนังใหญ่ และชกนาคศึกดำบรรพ์
- อาจแบ่งโขนได้เป็น ๕ ประเภท คือ โขนกลางแปลง โขนโรงนอก โขนหน้าจ้อ โขนโรงใน และ โขนฉาก
- ตัวละครต้องสวมหัวโขนตามบทบาทของตัวละคร

ประเภทของนาฏศิลป์ไทย

หนังใหญ่

- **ละครชาตรี** เป็นละครชาวบ้าน นิยมเล่นเรื่องมโนห์รา รถเสน
- **ละครนอก** เป็นละครชาวบ้าน นิยมเล่นเรื่องไชยเชษฐา สังข์ศิลป์ชัย สังข์ทอง ไกรทอง คาวี ฯลฯ
- **ละครใน** เป็นละครของหลวง นิยมเล่นเรื่องอิเหนา อุณนุท รามเกียรติ์
- **ละครดึกดำบรรพ์** ได้รับอิทธิพลมาจากการแสดงโอเปร่า
- **ละครพันทาง** เน้นบทร้องและทำรำให้แปลกใหม่ตามท้องเรื่องและกระบวนทำรำของชาติต่าง ๆ
- **ละครร้อง** อาจจำแนกเป็นละครร้องล้วน และละครร้องสลับพูด
- **ละครพูด** เดิมเป็นละครพูดร้อยกรอง ละครพูดสลบลำ ต่อมาเป็นละครพูดร้อยแก้ว
- **ละครสังคีต** มี ๔ เรื่อง คือ มิกาโก หัวงตี หนามยอกเอาหนามบ่ง และวิวาทพระสมุทร

นาฏศิลป์พื้นบ้าน ได้แก่

- ลิเก หรือนาฏดนตรี
- นิยมเล่นเรื่องชาวบ้าน หรือเรื่องจักร ๆ วงศ์ ๆ

ความหมายและความสำคัญของดนตรีไทย

- **ดนตรีไทย** คือ รูปแบบของเครื่องดนตรี ลักษณะบทเพลง การร้องเพลงที่เป็นแบบดั้งเดิมของคนไทยในวัฒนธรรมไทย
- ดนตรีไทยมีความสำคัญทั้งในตัวเอง (วัฒนธรรม) และความสำคัญที่มีต่อศาสตร์อื่น (นาฏศิลป์ กีฬา การแพทย์ ศาสนา)

โสตทัศน # ๒.๔๓ ประเภทของดนตรีไทย

ประเภทของดนตรีไทย

- เครื่องดนตรีไทย แบ่งได้เป็น ๔ กลุ่ม คือ เครื่องดีด (จะเข้) เครื่องสี (ซอ) เครื่องตี (กลอง) และเครื่องเป่า (ปี่)
- การประสมวงดนตรีไทย แบ่งได้เป็น ๓ กลุ่ม คือ วงเครื่องสาย (นิยมบรรเลงในงานที่ไม่ต้องการเสียงดังมากนัก) วงปี่พาทย์ (นิยมใช้ประกอบการแสดงและในงานพิธีต่าง ๆ) วงมโหรี (นิยมบรรเลงอวยพรและแสดงฝีมือ)
- วงดนตรีแบบพิเศษ เช่น วงบัวลอย (นิยมบรรเลงในงานศพ) วงกลองแขก (นิยมบรรเลงในพระราชพิธี)
- เพลงไทย ที่สำคัญเช่น เพลงโหมโรง เพลงหน้าพาทย์ เพลงสำเนียงภาษา เพลงลา

โสตทัศน # ๒.๔๔ นาฏศิลป์และดนตรีไทยในวัฒนธรรมไทย

นาฏศิลป์และดนตรีไทยในวัฒนธรรมไทย

- ดนตรีไทยมีความสัมพันธ์กับบ้าน (ประเพณีพิธีกรรมตั้งแต่เกิดจนตาย) วัด (การเทศน์มหาชาติ) และวัง (พระราชพิธีต่าง ๆ)

โสตทัศน # ๒.๔๕ นาฏศิลป์และดนตรีไทยในงานอาชีพ

นาฏศิลป์และดนตรีไทย มีความสัมพันธ์กับงานอาชีพต่าง ๆ เช่น

- อาชีพด้านการแสดง
- อาชีพครู
- อาชีพด้านงานประดิษฐ์
- อาชีพค้าขาย
- มัคคุเทศก์
- นักวิชาการ

โสตทัศน # ๒.๔๖ การเรียนการสอนนาฏศิลป์และดนตรีไทย

การเรียนการสอนนาฏศิลป์และดนตรีไทย

- การเรียนการสอนในโรงเรียน (การศึกษาในระบบ)
- การเรียนการสอนนอกโรงเรียน (การศึกษาตามอัธยาศัย)

โสตทัศน # ๒.๔๗ นาฏศิลป์และดนตรีไทยร่วมสมัย

นาฏศิลป์และดนตรีไทยร่วมสมัย

- **เพลงสุนทราภรณ์** เป็นสังคีตประยุกต์ เพราะใช้เครื่องดนตรีตะวันตกบรรเลงทำนองเพลงไทย
- วงดนตรีประยุกต์ ใช้เครื่องดนตรีทั้งไทยและสากลมาบรรเลงร่วมกัน เช่น วงบอยไทย วงกังสดาล วงฟองน้ำ
- **เพลงลูกทุ่ง** เป็นเพลงเนื้อเต็ม เพราะไม่มีเอื้อนแบบเพลงไทยเดิม
- **นาฏศิลป์ร่วมสมัย** มีท่าทางแบบสมัยใหม่ผสมผสานกับท่ารำแบบเดิม เช่น คณะภัทราวดี ละครมหาวิทยาลัย

แบบประเมินผลตนเองของนักศึกษาหลังรับการสอนเสริม

ครั้งที่ ๒

ชุดวิชา ๑๐๑๕๑ ไทยศึกษา

คำชี้แจง: ให้นักศึกษาเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงหนึ่งตัวเลือก

๑. ข้อใดกล่าวไม่ถูกต้องเกี่ยวกับประเพณี

- ก. เป็นการกระทำเฉพาะส่วนบุคคล
- ข. เป็นการกระทำที่คนในสังคมยอมรับ
- ค. เป็นการกระทำที่เป็นแบบแผน
- ง. เป็นการกระทำที่ของคนส่วนรวม

๒. ข้อใดเป็นประเพณีพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อทางไสยศาสตร์

- ก. การเข้าโบสถ์
- ข. การละหมาด
- ค. การบูชาผี
- ง. การไหว้พระ

๓. ประเพณีประเภทใดมีความสัมพันธ์กับข้อกำหนดทางศีลธรรม

- ก. ประเพณีปรัมปรา
- ข. ธรรมเนียมประเพณี
- ค. ขนบประเพณี
- ง. จารีตประเพณี

๔. อุปกรณ์สำคัญในการเล่นทรงแม่ศรีคืออะไร

- ก. เคียวเกี่ยวข้าว
- ข. เมล็ดข้าวเปลือก
- ค. ฟางข้าว
- ง. ครกตำข้าว

๕. การบอกเล่านโยบายของรัฐบาลผ่านเพลงพื้นบ้าน แสดงบทบาทในด้านใดของการละเล่นเพลงพื้นบ้าน

- ก. การละเล่นเป็นเครื่องมือควบคุมสังคม
- ข. การละเล่นเป็นเครื่องมือเสริมสร้างความสามัคคี
- ค. การละเล่นเป็นสื่อของมวลชน
- ง. การละเล่นเป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรม

๖. เพลงในข้อใดจัดเป็นเพลงร้องรำพัน

- ก. เพลงลำตัด
- ข. เพลงขอทาน
- ค. เพลงฉ่อย
- ง. เพลงอีแซว

๗. การชนกวาง เป็นการละเล่นที่พบเห็นได้ในภูมิภาคใด

- ก. ภาคกลาง
- ข. ภาคใต้
- ค. ภาคเหนือ
- ง. ภาคอีสาน

๘. วงดนตรีในข้อใดนิยมใช้บรรเลงประกอบการแสดงโนราและหนังตะลุง

- ก. วงปี่กลอง
- ข. วงโปงลาง
- ค. วงปี่ซอ
- ง. วงปี่พาทย์

๙. สิ่งที่สำคัญเบื้องต้นในภาษาคืออะไร

- ก. ประโยค
- ข. ตัวอักษร
- ค. คำ
- ง. เสียง

๑๐. ข้อใดมีคำประสม ๒ คำ และคำซ้อน ๑ คำ

- ก. ปากกา ยางลบ ไม้บรรทัด
- ข. ทองคำ ผ่องใส ข้าวเหนียว
- ค. พัดลม รถไฟ ชัดขวาง
- ง. แก้วอี เตือดร้อน หน้าต่าง

๑๑. การศึกษาภาษาในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม คือการศึกษาภาษาประเภทใด

- ก. วัจนปฏิบัติศาสตร์
- ข. ภาษาศาสตร์สังคม
- ค. อักษรศาสตร์
- ง. นิรุกติศาสตร์

๑๒. ประโยคในข้อใดไม่จัดเป็นการใช้ภาษาวิบัติ

- ก. สมศรีถูกแต่งตั้งให้เป็นหัวหน้าแผนก
- ข. นายกรัฐมนตรีถูกเชิญให้เป็นประธานอาเซียน
- ค. น้องสาวถูกพ่อแม่ชมว่าตั้งใจเรียน
- ง. แม่ค้าถูกต่อว่าเพราะทอนเงินขาด

๑๓. ข้อใดไม่จัดเป็นวรรณคดีตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งวรรณคดีสโมสร พ.ศ.๒๔๕๗

- ก. ละครพูด
- ข. ตำราเรียน
- ค. กวีนิพนธ์
- ง. ละครไทย

๑๔. วรรณกรรมศาสนาที่เก่าแก่ที่สุดของไทยคือวรรณกรรมเรื่องใด

- ก. มหาชาติคำหลวง
- ข. ไตรโลกโลกวิจิฉนยกถา
- ค. ไตรภูมิกถา
- ง. กาพย์มหาชาติ

๑๕. วรรณกรรมนิทานร้อยกรองในข้อใดประพันธ์ขึ้นด้วยกลอนหก

- ก. ลักษณะวงศ์
- ข. พระไชยสุริยา
- ค. กนกนคร
- ง. ศิริวิบูลกิติ

๑๖. วรรณกรรมในข้อใดจัดเป็นวรรณกรรมสารคดีอัตชีวประวัติ

- ก. สนมเอกพระพุทธรเจ้าหลวง
- ข. พระสารประเสริฐที่ข้าพเจ้ารู้จัก
- ค. พันความหลัง
- ง. ชีวิตดุจเทพนิยาย

๑๗. ข้อใดไม่จัดเป็นองค์ประกอบของนาฏศิลป์ไทย

- ก. บทประพันธ์
- ข. เครื่องแต่งกาย
- ค. ดนตรี
- ง. การฟ้อนรำ

เฉลยแบบประเมินผลตนเองก่อนและหลังการสอนเสริม

ครั้งที่ ๒

ชุดวิชา ๑๐๑๕๑ ไทยศึกษา

ก่อนรับการสอนเสริม	หลังรับการสอนเสริม
๑. ค	๑. ก
๒. ก	๒. ค
๓. ข	๓. ง
๔. ข	๔. ง
๕. ก	๕. ค
๖. ง	๖. ข
๗. ก	๗. ค
๘. ค	๘. ก
๙. ข	๙. ง
๑๐. ก	๑๐. ค
๑๑. ง	๑๑. ข
๑๒. ข	๑๒. ง
๑๓. ง	๑๓. ข
๑๔. ก	๑๔. ค
๑๕. ก	๑๕. ค
๑๖. ก	๑๖. ค
๑๗. ง	๑๗. ข
๑๘. ง	๑๘. ข
๑๙. ก	๑๙. ค
๒๐. ง	๒๐. ข

